

בכלל המועדין מתחילתן. רבי אלעזר אומר, אף הנחש.

ואמר רב יוסף: צבוע זו חיה הקרויה אפא.

וכיון ששנינו בברייתא שרבי מאיר מוסיף על הנאמר במשנתנו את הצבוע, דהיינו "אפא", כיצד אפשר לפרש שברדלס זהו אפא, דהיינו צבוע, והרי רבי מאיר בא להוסיף את הצבוע, ומוכח שברדלס אינו צבוע!

מתרצת הגמרא:

לא קשיא, אין זו קושיא, כי כאן במשנתנו שנאמר ברדלס, מדובר בצבוע זכר, ורק הוא הקרוי אפא. וכאן, רבי מאיר בברייתא המוסיף את הצבוע, מדבר בצבוע נקיבה, והיא אינה קרויה אפא.

ומה שאמר רב יוסף "צבוע זה אפא", לא אמר זאת על דברי רבי מאיר אלא על צבוע זכר. והטעם שצבוע זכר נקרא אפא וכן ברדלס ונפרזא, כיון שמשנתה לכמה מינים,⁽¹¹⁾ וכמבואר בברייתא:

הבהמה מיועדת לרבוץ על כלים, והתניא, ובברייתא שנינו "ולמעך, שבהמה מועדת למעך בגופה דהיינו על ידי רביצה, את האדם ואת הבהמה ואת הכלים", וקשה שזה סותר לדברי משנתנו.

רבי אלעזר בא לתרץ את הסתירה:

אמר רבי אלעזר לא קשיא, כאן במשנתנו מדובר בפכין גדולים, ועליהן אין דרכה של בהמה לרבוץ, וכאן בברייתא מדובר בפכין קטנים ועליהן דרכה של בהמה לרבוץ.

שנינו במשנתנו: הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס וכו' הרי אלו מועדין.

מאי, מהו ברדלס? אמר רב יהודה: ברדלס הוא נפרזא.

מאי, מהו נפרזא? אמר רב יוסף נפרזא הוא אפא [ובהמשך יתבאר שהכוונה לצבוע].

מיתבי, הקשו על רב יוסף מברייתא, המוסיפה על מה שאמרה משנתנו כי הארי והזאב והדוב וכו' הינם מועדין מתחילתן, דתניא: רבי מאיר אומר, אף הצבוע הוא

הוא ששנינו רבי מאיר אומר אף הצבוע ותרגם יונתן אפעיא", וכן פירשו רבותינו "צבוע זה אפעה מין שרץ רע ומזיק". וראה שם גם ברד"ק "צבוע זה אפא ופירושו אפא, אפעה, כי כן מנהגם להסתיר אותיות הגרון, ונקרא האפעה צבוע לפי שעשוי בגווניו ובמיני הצבעים". ובישעיה [ל] נאמר "אפעה ושרץ מעופף" וכתב רש"י שם: "אפעה מין נחש רע הוא ואין בעולם כי אם שנים זכר ונקבה והם יולדים לשבעים שנה". וראה נמי בתוס' בבכורות ובסנהדרין טו ב שצבוע היינו אפעה, והוא מין נחש, וצריך ביאור, אם המשנה מזכירה את הנחש,

11. כך פירש רש"י בלשון ראשון. ופירש לשון אחר שהמשנה מדברת בצבוע נקבה, ורבי מאיר בברייתא מדבר בצבוע זכר, ושניהם קרויים אפא, ומשום שמשנתה לבריה אחרת לכן הוצרך רבי מאיר להוסיפו. וראה ברבנו חננאל שכתב "מפירוקה דרב יוסף שמעינן דנפרזא וצבוע תרוייהו אפא נינהו, מיהו נפרזא שם הנקבה, וצבוע שם הזכר" וראה שם בהגהה שמבאר שזה כלישנא אחרינא של רש"י.

ובעיקר הדבר מהו ברדלס וצבוע ואפא, הנה בשמואל [א יג] נאמר "על גי הצבועים", וכתב שם רש"י "גי הצבועים שמצויין בו הצבועים,